

Отож можна зробити висновок, що головна роль римської юриспруденції полягала в деталізованій розробці практичної сторони права, і в цьому плані вона дала блискучі зразки юридичного аналізу, виявила тонке розуміння практичних потреб цивільного обороту. Основний зміст творів полягає в майстерному вирішенні різноманітних життєвих випадків, причому саме у цій іпостасі постають повною мірою зазначені чесноти римських юристів. Але їх мало цікавила історія права: їх історичні повідомлення випадкові та позбавлені системної цілісності. Їх також мало цікавила теорія права; лише зрідка вони намагалися надати відомому положенню те чи інше філософське обґрунтування, причому не завжди зазначене обґрунтування було вдалим. Істинна сфера діяльності римського юриста пролягала в узагальненні та типізуванні життєвої практики.

Якщо період республіки заклав основи нового загальнонародного права (*Jus gentium*), то з точки зору розвитку загального римського права головне значення періоду принципату полягає в детальному розвитку цих основ класичною юриспруденцією. Преторський едикт та законодавство республіки лише звели грандіозну будову у чорновому варіанті; класична юриспруденція довершила роботу внутрішнім оздобленням.

Список використаних джерел

1. Покровский И. А. История римского права / И. А. Покровский. – Спб. : Издательско-торговый дом «Летний сад», 1998. – 560 с.
2. Покровский И. А. Лекции по истории римского права / И. А. Покровский // Римське право в Університеті Святого Володимира : у 2 кн. – К. : Либідь, 2010. – Кн. 1 / уклад. І. С. Гриценко, В. А. Короткий. – 528 с.

Мельник Андрій Володимирович,
аспірант кафедри теорії держави та права
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова

НАТУРАЛІЗМ ЯК ФІЛОСОФІЯ БУТТЯ ЛЮДИНИ

У сучасній філософській думці що досліджує сутність буття людини важливе місце віднесено цілому комплексу філософсько-антропологічним концепціям. Під впливом сучасного надбання наукової думки, особливо природничих дисциплін, відбулося переосмислення методологічної основи та підходів до осмислення природи людини, її внутрішнього світу та усіх соціальних процесів що формують суспільство як явище, закони його формування та розвитку.

Основним протиріччям, що спонукало до спроби усунення його в межах наукового дослідження, є невідповідність між значним обсягом антропологічних знань природничих наук і відсутність однозначного та універсального образу людини, розуміння її сутності

та походження, стратегій самовизначення через брак обґрунтованої системи реалізації цих знань у процесі розвитку людини [3, с. 38]. Вирішення цього протиріччя можуть виступити філософсько-антропологічні концепції як основний спосіб аналізу буття людини, з погляду діалектики її внутрішнього та зовнішнього світу з використанням раціональної думки науки XX століття.

Відомо, що значущість проблеми людини впродовж уже чотирьох століть лише посилюється, а останнім часом розглядається як одна з найбільш актуальних проблем науки і практики. Наприкінці XIX - на початку XX ст. в науковій рефлексії стався своєрідний антропологічний поворот, унаслідок якого проблема людини посіла чільне місце в більшості досліджень. Вихідним пунктом у розв'язанні антропологічної проблеми є питання про те, що вважати суто людським у людині й чим саме зумовлений особливий, притаманний тільки людині, спосіб життєдіяльності. Розуміння сутності людини пов'язане з визначенням характеру взаємозв'язку й взаємодії природного, соціального й духовного в людському існуванні.

Історія людської думки налічує безліч варіантів постановки й розв'язання проблеми сутності й походження людини. Одним з таких варіантів є так звані натуралістичні (біологізаторські) концепції, домінантна риса яких – уявлення про людину як про переважно природну істоту, чие життя обумовлене винятково біологічними чинниками (соціобіологія, соціал-дарвінізм, еugenіка, теорія Мальтуса, фрейдизм тощо). У межах цих теорій проблема антропосоціогенезу розглядається як прямий наслідок еволюційного вдосконалення живих істот. Однією з таких концепцій є натуралізм.

Сьогодні натуралізм називають навіть «ортодоксією» сучасної філософії, ціла низка впливових філософів вважають, що якщо філософська думка в сучасному суспільстві й далі має претендувати на статут основоположника бачення світу, то вона вже не може не зважати на емпіричні дані цілої низки таких наук, як біологія, когнітологія, нейронауки тощо. Загалом можна сказати, що сучасний натуралізм – це поворот від філософії а пріогі до філософії, яка залучає дані сучасної науки. Існує багато способів подальшої специфікації головних зобов'язань (commitments) натуралізму залежно від сфери спеціалізації – натуралізм в епістемології, у філософії науки, у філософії свідомості, з подальшими конкретизаціями в авторських концепціях, наприклад, епістемологічний натуралізм А. Голдмана, або елімінативний матеріалізм П. Чорчланда, або еволюційна епістемологія тощо [1].

Попри багатозначність терміну «натуралізм» в історії філософії та різноманітність форм його реалізації сьогодні, всі численні дискусії щодо сучасного натуралізму можна звести до обговорення двох тем: онтологічної та методологічної. Онтологічна тема: реальність складається тільки з явищ, існування яких легітимоване сучасною наукою. Методологічна тема: філософія не протиставляє науці, що означає загальне визнання пріоритету наукових методів. Критика

натуралізму організована відповідно до цих тем. Головна проблема з онтологічним натуралізмом полягає в тому, що межа між тим, що визнано сучасною наукою, а що вважають ненауковим, постійно змінюється, тому існує великий сумнів щодо ефективності критерію [2].

В основі натуралістичного світогляду лежить ідея природної цілісності світу, а основними принципами розуміння метафізичного (онтологічного) натуралізму як світогляду можна вважати такі твердження:

– Натуралізм це погляд на світ, відповідно до якого природа виступає як єдиний універсальний принцип пояснення всього сущого. Ця асада виступає методологічним принципом обґрунтування моральності, пояснення моральності людини і побудови етичних теорій на основі законів природознавства.

– Природа (всесвіт або космос) складається тільки з природних елементів, тобто з просторово-часової фізичної субстанції, такої як маса та енергія. Нефізична або квазіфізичні субстанція, така як інформація, ідеї, цінності, мораль, емоційність, мистецтво та інші явища можуть бути зведені до фізичного тлумачення як і фізичні субстанції, та є продуктом природного процесу розвитку світу.

– Природа діє за законами фізики і, в принципі, може бути пояснена і зрозуміла наукою і філософією.

Отже можна підсумувати натуралізм виступає як природньо-антропологічна концепція що визначає людину як складову природи що існує, розвивається, функціонує за її законами. Людина розглядається як живий матеріальний організм, складається із таких субстанцій, як маса та енергія, виникає та існує за законами фізики та біології. Поняття свідомості, свободи волі, моралі, цінностей тощо вивчаються з точки зору природничих: нейробіології, хімії, біології та фізики що є каркасом для самої концепції та погляду на людину як на складову частинку світу. Мінімальна вимога натуралізму є відмова у апеляції до будь-яких надприродних сутностей чи процесів та бачення лише когнітивному підході до бачення людства, в тому числі його буття. Більш розширено натуралізм передбачає відмову від будь-яких тверджень а рїгії та розглядає всі, навіть надійно обґрунтовані твердження, як такі, що можуть бути спростовані в принципі за допомогою наукового дослідження, яке ця концепція ставить використовувє як імператив.

Список використаних джерел

1. Добронравова І. С. Новітня філософія науки. І. С. Добронравова, Т. М. Білоус, О. В. Комар. Логос. 2009. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Dobr-bil-kom.htm>.

2. Круглий стіл «Філософської думки». Філософська думка, № 2. 2016. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11806/Philosophy_of_Mind_Mind_the_Gap.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

3. Костенко О. М. Соціальний натуралізм як методологічний принцип філософії права. Проблеми філософії права. 2006. С. 37–43.